

були побудовані так звані „піраміди”, основною метою яких було виманювання грошей у власників таймшер-сертифікатів шляхом шахрайства і використання агресивних маркетингових технологій.

Проаналізувавши тенденції і перспективи розвитку індустрії володіння відпочинком в світі, можна зробити висновок, що успіх курорту на ринку клубного відпочинку залежить від його вміння пристосуватися до нових потреб споживачів, пам’ятаючи про зменшення вільного часу у них, що вимагає нового підходу до організації відпочинку.

На теренах країн СНД, зокрема Росії і Вірменії, починає формуватись індустрія клубного відпочинку. Цьому сприяє інвестиційна політика держав, законодавство, яке ще не таке досконале як у європейських країнах і США, але є початком залучення до світового ринку індустрії клубного відпочинку.

Україна має великий рекреаційний потенціал, тому майже в кожній її області є можливість розвитку індустрії клубного відпочинку, але несформована законодавча база і ряд інших причин є цьому перешкодою.

Література

1. Ковалев Д.А. Мироя индустрия владения отдыхом. Учеб. пособие. – М.
2. Сенин В.С. Организация международного туризма. – М.: ФнС, 2001.

УДК 371:316

В.О. Гуріч

АДВОКАТУВАННЯ ДИТИНИ ЯК НАПРЯМ ШКІЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

***Анотація.** Статтю присвячено розгляду деяких особливостей адвокатування як напряму професійної соціально-педагогічної діяльності в загальноосвітньому закладі, пропонуються технологічні кроки організації проведення адвокатування дитини фахівцем або батьками.*

***Ключові слова:** адвокатування дитини, шкільна соціально-педагогічна робота, права дитини.*

***Аннотация.** Статья посвящена некоторым особенностям адвокатирования как направления профессиональной социально-педагогической деятельности в общеобразовательном учебном заведении, предлагаются технологические пути организации проведения адвокатирования ребенка специалистом или родителями.*

***Ключевые слова:** адвокатирование ребенка, школьная социально-педагогическая работа, права ребенка.*

***Annotation.** Article is devoted to consideration of some features advocacy as directions of professional social-pedagogical activity in general educational establishment. Author offers some technological stages of the organization of carrying out advocacy for child by expert or parents.*

***Key words:** advocacy for child, social-pedagogical activity in general educational establishment, children rights.*

Постановка проблеми. Серед сфер соціальної роботи виділяють до 20 її галузей. На початку ХХ ст. у США була започаткована шкільна соціальна робота, основним об’єктом якої були діти, які не могли відвідувати школу через відсутність необхідних знань, девіантної чи делінквентної поведінки, фізичних недоліків або інших причин. На даний

час у багатьох країнах шкільна соціальна робота розглядається як спільна діяльність професійних спеціалістів (соціальних педагогів, соціальних робітників, психологів, ін.) та їхніх добровільних помічників (батьків, рідних, громади, вчителів), що спрямована на надання допомоги всім дітям, хто навчається, в отриманні ними освіти, розв'язанні особистісних та соціальних проблем, набутті позитивного життєвого досвіду. Незважаючи на те, що в загальноосвітніх закладах України на початку XXI ст. уведено штатну одиницю соціального педагога, якість та спектр соціальних послуг, що надає цей фахівець, залишаються такими, що потребують організаційно-методичного вдосконалення. Це потрібно, щоб відповідати вимогам потенційної групи клієнтів – дітей, їх батьків та вчителів, виконуючи, зокрема, посередницьку, координаційну та захисну функції.

Аналіз досліджень. У сучасній соціально-педагогічній літературі проблема соціально-педагогічного захисту розглядається і одержує розвиток у роботах українських та зарубіжних авторів, які розробляють концепції та окремі технології такої роботи на державному, регіональному і місцевому рівнях (О. Безпалько, Л. Волинець, І. Зверева, А. Капська, О. Караман, Л. Коваль, Г. Лактіонова, Л. Міщик, В. Оржеховська, С. Толстоухова, С. Харченко та В. Бочарова, Н. Овчарова, О. Холостова та ін.). Аналізуючи предмет нашої статті, слід згадати відомі точки зору українських дослідників проблеми. Так, Т. Калашник серед 6 основних напрямів соціальної роботи визначає методично-інформаційний блок, до якого входять консультації в наукових центрах, методичні семінари, заняття в школі соціального педагога і таке інше, а також – робота з проблемними сім'ями [1]. Н. Бура, підкреслюючи пошуковий, експериментальний характер своєї моделі шкільної соціальної служби, виділяє серед інших навчально – методичний та діагностико – консультативний напрями її діяльності. Перший передбачає соціально-педагогічну підготовку учнів, педагогів та батьків (проведення семінарів, конференцій, тренінгів, навчальних курсів і т.ін.), розробку та апробацію методичного забезпечення нових підходів в роботі педагогів та вихователів з проблем соціальної педагогіки. Інший напрям проявляється в індивідуальних та групових консультаціях з проблем педагогічного впливу на школярів з девіантною поведінкою, дітей з неблагополучних сімей та з особистих проблем учнів, педагогів та батьків [2, с. 20].

У статті „Проблеми соціальної роботи з дітьми та молоддю в Україні” І. Зверева, Л. Коваль та І. Хохлова виділяють три пріоритетних напрямки соціальної роботи з вищезазначеною категорією населення: соціальна профілактика, соціальне обслуговування, соціальна реабілітація, кожних з яких спирається на чинне законодавство та використовує соціально-педагогічні технології, спрямовані на правовий захист дітей та їх сімей. Таким чином, соціально-педагогічний захист дитини науковці визначають як систему засобів і заходів, що: а) сприяють запобіганню міжособистісних конфліктів, формують позитивні відносини між людьми; б) сприяють розвитку здібностей і інтересів особистості, захисту її прав; в) формують і розвивають особистісні якості індивіда, необхідні для позитивної життєдіяльності [2, с. 22 – 25]. Згідно з законодавством України захисниками (адвокатами) і помічниками дитини в реалізації її прав виступають батьки та соціальний педагог (зокрема, у школі).

Адвокасі (англ. *advocacy*, синоніми: адвокація, едвокасі, громадський захист, адвокатування) – термін і механізм дії, що прийшов з практики діяльності недержавних організацій США і означає представництво і захист прав та інтересів громадян, вид діяльності, за якої громадяни та громадські організації висловлюють занепокоєння щодо порушення своїх прав, а також вдаються до активних дій для їх захисту.

В Україні адвокатування почало практикуватись з початку 2000-х років у межах недержавних організацій, що опікувались в першу чергу людьми з проблемами психічного здоров'я (Громадський Центр „Союз Друзів”, ГО „Благодійне товариство допомоги інвалідам та особам із інтелектуальною недостатністю „Джерела”), інвалідів (Львівський ресурсний центр незалежного життя), людей, які живуть з ВІЛ / СНІДом, людей похилого

віку (Всеукраїнська благодійна організація „Турбота про літніх в Україні”), Кримським благодійним фондом „Центр соціального захисту і допомоги” був реалізований проект „Громадське адвокатування сільських підлітків і дітей-сиріт”. Представництво ОБСЄ в Україні започаткувало проект „Розвиток громадянського суспільства в Україні”, в рамках якого планується розвиток практик адвокатування.

У рамках проекту „Не залишати без уваги жодної дитини”, який ініціювали Європейський Союз і Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), проводився тренінг з прав дитини і був підготовлений об’ємний ресурсний пакет з прав дитини на диску. У січні 2004 року українські тренери пройшли регіональне навчання з адвокатування. Серед цілей проекту була підтримка та розвиток Коаліції НУО „Єднаймося заради дітей” з метою сприяння адвокації прав дитини в Україні; підготовка сертифікованих тренерів та допоміжних україномовних матеріалів (ресурсного пакету з адвокації прав дітей в Україні). У рамках проекту „Реформування соціальних служб в Україні”, фінансованим Канадським Агентством з Міжнародного Розвитку Канади (СІДА), видана брошура „Адвокатування”. У Школі соціальної роботи НаУКМА майбутні бакалаври вивчають курс „Адвокатування та лобювання інтересів клієнтів соціальної роботи”, є певні регіональні напрацювання з цього виду соціальної діяльності.

Метою цієї статті ми обрали розкриття деяких особливостей організації соціальної адвокатури на базі загальноосвітнього закладу як перспективного напрямку діяльності шкільного соціального педагога.

У межах самого поняття „адвокатування” виділяють окремі його види за особливостями організації та технології діяльності:

1) правове соціальне адвокатування – представництво клієнта за посередництва особи зі спеціальною правовою освітою, зазвичай професійного юриста, адвоката;

2) громадське соціальне адвокатування – довготривала співпраця один на один між користувачем та соціальним адвокатом, що зазвичай складає частину координаційної програми, разом з оплачуваним координатором та волонтером – партнером. Такий вид соціального адвокатування є більш звичним у тенденції вивчення проблем недієздатних людей або осіб з обмеженими можливостями. Громадськими соціальними адвокатами можуть виступати і самі користувачі послуг;

3) формальне соціальне адвокатування – це нове скомпоноване поняття, що зазвичай відсилає до схеми роботи невеличких та незалежних волонтерських груп в якості професіональних соціальних адвокатів. Деколи вони адаптують „експертну” модель соціального адвокатування, що допомагає їм надавати поради, обирати пріоритети, консультувати та виступати посередниками;

4) соціальне самоадвокатування – діяльність осіб, які захищають себе і одночасно висловлюють схожу позицію інших громадян [3].

Школа як центр виховної роботи у мікрорайоні виконує соціально-педагогічні функції, спрямовані у тому числі й на покращення взаємостосунків дитини з різними рівнями її соціуму. Її соціально-педагогічна служба повинна сприяти створенню довірчих, партнерських взаємин з батьками. Інтереси школи й інтереси родини мають сходитись на головній меті обох інститутів – вихованні і розвитку особистості дитини. Саме тому серед функцій соціального педагога в школі виділяються: 1) консультативна (розробка порад і методик корекції поведінки, статусу); 2) профілактична (розробка комплексу заходів щодо запобігання розвитку негативних процесів, що послабляють навчально-виховний процес у школі); 3) захисна (забезпечення заходів щодо охорони і захисту прав дітей і підлітків; представлення інтересів дітей у різних інстанціях (суд, прокуратура і т.д.); 4) опікунська (організація харчування, медичного обслуговування, опікою нужденних у різних формах соціальної допомоги); 5) організаторська (включення родини і громадськості у виховний процес, побудова демократичної системи відносин дітей і дорослих). Всі вищезазначені завдання притаманні й процесу адвокатування.

Технологічна модель захисту інтересів дітей (сім'ї) соціальним педагогом у школі, на наш погляд, може мати наступний вигляд у випадку індивідуального звернення дитини або її батьків (осіб, які їх заміщують).

Діагностичний етап має прояснити відомості про ситуацію порушення прав дитини (сім'ї). Під час нього необхідно визначити: в чому конкретно полягає порушення прав дитини? Які інциденти могли призвести до цього порушення? У результаті розгляду переліку інцидентів та порушень визначається конкретний порушник або порушники, яких можна розділити за категоріями осіб, причетних до проблемної ситуації:

- сім'я: особи, які вдома приймають рішення, сприятливі для порушення прав дитини;
- суспільство: традиції, лікарні, школи, релігійні групи, клуби – все, що може сприяти порушенню;
- влада: обрані чи призначені особи, громадські та релігійні лідери, міліція.

Визначити особливості порушника та його дій (наприклад, він впливає грошима, громадською думкою, репутацією, статусом тощо).

На аналітично-прогнозувальному етапі соціальний педагог разом з клієнтами сам або за допомогою залучених фахівців аналізує ситуацію порушення, пропонує кроки її вирішення та прогнозує можливий результат. Група визначає, які національні, регіональні чи міжнародні документи регламентують ситуацію. Робиться перелік всього, що, на думку групи, могло б ліквідувати порушення, кожне положення розміщується в категорії „сім'я”, „суспільство”, „влада”.

На цьому етапі потрібно встановити мету, тобто обрати рішення, над якими міг би працювати соціальний педагог, дитина, батьки, залучені фахівці. Визначити, чи встановлена мета: ліквідує або зменшить наслідки порушення? Покращить життя дитини? Дасть усвідомлення своїх прав, мотивацію правової поведінки? Покращить самовпевненість, самосвідомість, інші позитивні риси особистості?

Мета повинна бути: 1) практичною (фахівець, клієнти повинні бути спроможні досягти її за визначений період); 2) такою, що піддається оцінці (кількісній чи якісній); 3) ефективною (змінити або ліквідувати порушення в результаті досягнення поставленої мети).

Етап планування передбачає обговорення кроків, необхідних для досягнення поставленої мети, оцінювання ресурсів, яких потребує вирішення ситуації. Для цього потрібно вивчити: хто міг би вплинути на позитивне вирішення ситуації, хто міг би приєднатись для допомоги в досягненні мети? Визначаються способи контактування, співпраці, виробляється стратегія адвокатування, після чого рекомендується переглянути встановлені цілі, додати чи змінити щось у методах їх реалізації.

Робочий етап – це практична реалізація плану дій, під час якої сторони регулярно зустрічаються, обговорюють та оцінюють ефективність проведених заходів, отримують нову інформацію щодо проблемної ситуації, визначають та навчаються новим засобам захисту та реалізації прав.

Оцінювальний етап має характер як підсумковий (якщо оцінюється результат досягнення кінцевої мети), так і проміжний (якщо оцінюються короткострокові складові загальної цілі). Аналіз (самоаналіз) проведеної юридичної дії в межах адвокатування може бути оцінений соціальним педагогом разом із користувачами послуг за наступною схемою:

1. Особа, яка вчиняє юридичну дію (дитина (її представники), посадовець, співпрацівник відомства, ...).
2. Вид, назва проведеної юридичної дії.
3. Дата проведення юридичної дії.
4. Нормативні акти, якими регламентується вчинення таких дій.
5. Зміст проведеної юридичної дії.

6. Стадії проведеної юридичної дії: а) підготовка рішення (документу); б) прийняття рішення (документу); в) повідомлення щодо змісту рішення (документу) зацікавленим сторонам.

7. Виконання вимог щодо прийнятого рішення (документа): а) ефективність рішення; б) доцільність рішення (наукова обґрунтованість, корисність, своєчасність, узгодженість з законодавчими актами); в) законність рішення (компетентність органу, установи щодо прийняття такого документа, прийняття його у встановлені строки з дотриманням процесуальних вимог); г) ясність, чіткість, лаконічність, зрозумілість, грамотність прийнятого рішення; д) вимоги до зовнішнього оформлення рішення (акуратність, друкована або рукописна форма, наявність необхідних атрибутів).

8. Проблеми та недоліки, що виявилися при проведенні юридичної дії, можливі напрями, шляхи їх вирішення, подолання.

Така послідовність процедури адвокатування може, на наш погляд, сприяти розширенню співпраці соціального педагога в школі з потенційними клієнтами, бути інструментарієм впливу на соціальну ситуацію дитини (сім'ї), мати певне значення для підвищення загального рівня правової свідомості учнів та їх батьків.

Література

1. *Калашиник Т.* Соціальна педагогіка: Професійний портрет // Освіта. – 12.01.94. – С.7.
2. *Сидоров В.Н.* Введение в социальную работу. – Ч.1. Аннотация категориального аппарата социальной работы. – Донецк, 1997. – 50 с.
3. Сайт Агентства сприяння соціального розвитку. – Режим доступу: http://www.sdsa.iatp.org.ua/ukr/advokat_2.php.

УДК 37.035 (075.8)

Т.М. Демиденко

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. У статті розглядаються етапи становлення і розвитку педагогіки сімейного виховання як молодій галузі педагогічного знання.

Ключові слова: педагогіка сімейного виховання.

Аннотація. В статье рассматриваются этапы становления и развития педагогики семейного воспитания как молодой отрасли педагогического знания.

Ключевые слова: педагогика семейного воспитания.

Annotation. The article is focused on the stages of formation and development of family upbringing pedagogics as the new branch of pedagogical knowledge.

Key words: family upbringing pedagogics.

Педагогіка сімейного виховання – порівняно молода галузь у системі педагогічного знання. Хоча ідеї сімейного виховання, ролі батьків й інших родичів у цьому процесі філософсько-педагогічна думка накопичувала з давніх часів, однак виділення цієї дисципліни в окрему науку почалося лише з другої половини XIX століття.

Сучасний етап становлення педагогіки сімейного виховання як наукової галузі супроводжується появою численних навчальних посібників з дисципліни для вищої школи, досить різноманітних за змістом і структурою (О. Зверева, А. Ганічева,